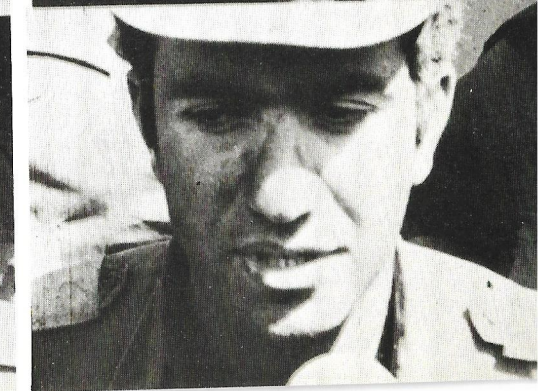
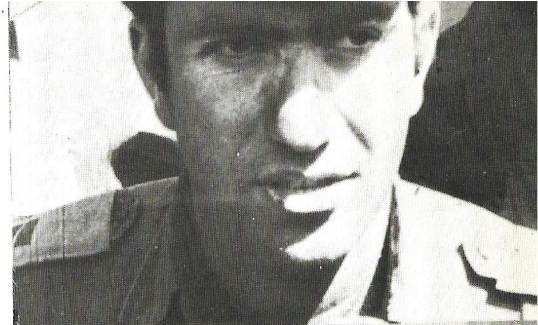

123.

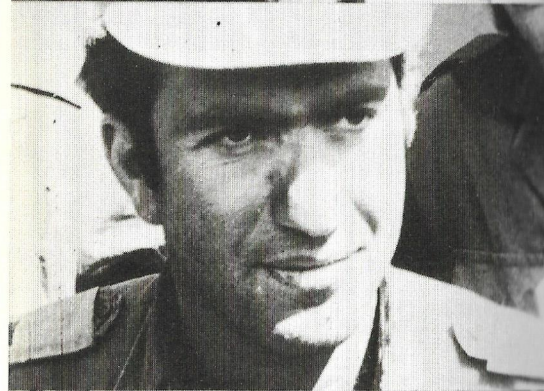

לכל איש יש שם / זלדה

לכל איש יש שם
 שנתן לו אלהים
 ונתנו לו אביו ואמו
 לכל איש יש שם
 שנתנו לו קומתו ואפן חיוכו
 ונתן לו האריג
 לכל איש יש שם
 שנתנו לו ההרים
 ונתנו לו כתליו
 לכל איש יש שם
 שנתנו לו המזלות
 ונתנו לו שכניו
 לכל איש יש שם
 שנתנו לו חטאיו
 ונתנה לו כמיהתו
 לכל איש יש שם
 שנתנו לו שונאיו
 ונתנה לו אהבתו
 שנתנו לו חגיו
 ונתנה לו מלאכתו
 לכל איש יש שם
 שנתנו לו תקופות השנה
 ונתן לו עורונו
 לכל איש יש שם
 שנתן לו הים
 ונתן לו
 מותו.

יצחק -

נולד בגרמניה - י' אדר תש"ח, 20.2.1948

בן יחיד לטובה ואברהם מרוק.

בגיל שנתיים עלה עם הוריו ארצה.

גדל והתחנך בקיבוץ אילת השחר.

את שרותו בצה"ל עשה כקצין תותחנים בבקעה.

ביולי 1971 נשא לאשה את גאולה ועבר לקיבוצה, שדה נחמיה,

שם נולדו הבנות, ענת ומיה.

במלחמת יום הכפורים לחם ברמת הגולן.

נפל בשמחת תורה כ"ב תשרי תשל"ד. 18.10.1974.

ליד טרנג'יה שבמובלעת הסורית.

זכרונות ילדות לבננו יצחק יואל ז"ל

בבואנו לתאר את העקרונות לפיהם חינכנו את בננו, אנו רוצים לציין קודם כל, שחינכנו אותו לקראת חייו כמבוגר, בחופש מוחלט ובעצמאות מלאה.

הוא היה בן נבון אשר שמע בקולנו. בביה"ס היה תלמיד טוב, והיה מקובל מאד על חבריו ללימודים. הוא אהב משחק וספורט ואף עבר קורס למדריכי ספורט במכון וינגייט. ענפי הספורט האהובים עליו ביותר היו כדורגל, כדורסל ושחיה.

הוא אהב מאד לטייל. וכבר בגיל 13—12 ערך טיול ברגל עם שניים מחבריו מאילת-השחר. הם עברו מעל הרים, בשדות ובגבעות לנהריה וחזרה, ולנו בקיבוצים שבדרך.

את השירות הצבאי לקח יצחקי ברצינות גמורה — וכאשר כבר היה קצין, ועמד לפני סיום שרותו, הערנו לו פעם על משהו, ואז השיב בבת הצחוק האופיינית לו: „כמפקד על 100 איש ויותר, יודע אני את אשר אני עושה“.

עם לידתה של בתו הבכורה — ענת — ראינו בהערצה את אהבתו השקטה לוולד הקטן. שאלנו אותו על ידיעותיו בנוגע לתינוקות, ושוב ענה לנו: „יודע אני“.

וכעת הוא איננו.

ברוך דיין אמת.

אברהם וטובה מרוק.

שרשים שנחשפו

אומרים שמלחמת יום-הכיפורים הביאה לרעידת־אדמה. דומה, כי זוהי מליצה שאינה מבטאת את מה שהתחולל מאז המלחמה בתוכנו. רעידת־אדמה מביאה, ברגיל, להתמוטטות בניינים רבי־קומות, להשמדת עמל־דורות. מה שמתחולל בארץ אינו מתמצה בחורבן הקיים, אלא בעיקר בחשיפת **שרשים תלושים**, שהיה עליהם להזין את העץ. את העץ ונופו רואים בכל ימות השנה, ולא יודעים את המתרחש במעבה האדמה. אולם בימי מסה ומבחן נחשף הסמוי־מהעין, ומתגלים השרשים התלושים, ויחד אתם מתגלים מקורות החיות העומדים לעץ על־אף השרשים העקורים.

לבחינת אותם שרשים — חיוניים ותלושים — מוקדש סיפור־השכול הבא:

שניהם מניצולי השואה. שניהם איבדו בשואה את בני־משפחתם. נפגשו אי־שם ברוסיה, נישאו, ועלו לארץ לבנות ביתם וחייהם מחדש. בארץ הם פונים לקיבוץ, כמקלט, מבקשים לחיות את שארית ימיהם בשלוה, לברוח מזכרונות־האימים של העבר. הם חיים בארץ, אבל אינם יכולים להתעורות בתוכה: זרות הלשון, התרבות ואורח־החיים השיתופי, עומ־דים כמחיצה בינם לסובב אותם. הם חיים כאן בגופם, אבל נפשם כאילו מעוגנת שם, בעיירה שבגולה. חברים במשק רואים בהם מעין „שמורת טבע" של העבר הגלותי, נוהגים בהם בריתוי ובהסתייגות.

כאן נולד להם בנם, הבן היחיד, כפיצוי על מה שאבד להם בשואה. הילד גדל בין ילדי הקיבוץ. ילד מופנם ושקט, חולמני. מילדותו למד להתייחס בסבלנות להוריו העקורים. הוא כיבד אותם והפיג את אורית

הבדידות, בה היו שרויים שנים בקיבוץ, והיה מתקן בסבלנות את השגיאות בדיבור העברי. הוא מרגיש בנחיתות הוריו לעומת ההורים האחרים ילידי הארץ, אבל אין הרגשה זו יוצרת מרירות בלבו או הסתייגות מהוריו. הוא מקבל אותם כמו שהם, ובולע הערות עוקצניות של חבריו כלפי הוריו, "הגלותיים", על דרך דיבור ומנהגיהם.

וכך הגיעו ליום הגדול בו התקבל הבן לחברות במשק. ביום זה זהרו פני ההורים: גם הם תרמו תרומתם להרחבת המשק, בנין הארץ. הבן התגייס עם חבריו לצבא, והם גאים על-כך. בחופשות הוא נמצא בבית הוריו, דואג לצרכיהם, מטפל בגינה, ומסייע להם בעניינים הקשורים במוסדות המשק.

בצבא הוא ממלא חובותיו בנאמנות, מתקדם בדרגות האחריות, ואזכה להערכת מפקדיו וחבריו. ההורים גאים על הישגי הבן. קומתם מזדקפת בזכות הישגיו.

ממלחמת-ששת-הימים חוזר הבן בשלום. ושוב באים ימים טובים ושמחות למשפחה: נישואי הבן עם בחירת-לבו. הולדת הנכדים. לשמחת הסבא והסבתא לא היה גבול. הרי זה אות משמים כי אכן הגיעו אל המנוחה והנחלה, שכה נכספו אליהן.

מלחמת-יום-הכיפורים עקרה אותם משלוח זה, והביאה עליהם ימי-חרדות. הבן יצא עם חבריו ליחידתו.

יום אחד הופיע חייל במשק וסיפר לצעירים שלא גויסו סיפורים וחוויות מהמלחמה. ובין היתר סיפר, דרך אגב, כי ראה את יצחק, הוא הבן, כשהוא נלקח למסוק פצוע קשה. הידיעה פשטה במשק. לא היתה ברירה אלא לספר להורים על בנם הפצוע. ולהפתעת כולם, הם קיבלו את הידיעה הקשה בשקט, ללא התפרצות; כך עברו ימים, ארוכים, מתוחים, מורטי-עצבים. אי אפשר היה למתוח יותר את ההורים המודאגים לגורל בנם יחידם. היה ברור כי הבן איננו בין הפצועים, ושלטונות הצבא סרבו להודיע להורים על-כך שלא במועד הקבוע להודעות כאלה. ושוב עברו ימים של די-ודברים עם הצבא, עד שנאמר, תו, בהתחשב בנסיבות, להודיע על נפילת בנם.

...מיום זה ואילך נוהג היה האב לבוא לתפילת-שבת לבית הכנסת שבמשק. תופס מקומו באחת הפינות, מכונס בתוך עצמו, היה מתפלל לעצמו. פניו בסידור ורק שפתיו נעות באי-קול. וכשהגיע תורו לומר

קדיש היה קורא מהסידור, מלה במלה, כשהוא מטעים כל מלה כמבקש להשהות את הקדיש, להמ- שיך אותו הרחק מעבר לזמן הקצוב לו בתפילה...

בשבת של פרשת ויירא נתכבד האב בעליה לתורה. מבלי-משים ניתנה לו, "העלייה" האחרונה לפני ה"מפטיר". הוא קרב לשולחן. הוריתי לו על המקום בו אנו עומדים בקריאה, והוא אמר את הברכות שלפני הקריאה בלחש, כשהוא מטעים כל המילים אחת אחת. עניתי אחריו אמן והתחלתי לקרוא בספר הפתוח לפנינו: "ויהי אחר הדברים האלה והאלהים ניסה את..." כאן נעצרתי. לא יכולתי להמשיך. העפתי עין על חברנו אברהם, ששיכל את בנו יחידו יצחק. עיניו זלגו דמעות, והוא עמד נשען על השולחן, ועיניו משוטטות בשורות המילים הקודמות. בבית-הכנסת נשתררה דממה מתוחה. אחד האורחים, שלא הבין את המתרחש ביקש לסייע בידי ושינן את המשכו של פסוק, "ניסה את אברהם ויאמר אליו..." ביקשתי להמשיך ולא יכולתי. האב גחן אלי, תפס בידי ולחש: אנא המשך! "...ראיתי לפני את עיניו המתפללות, שטופות-הדמע, ורציתי להיענות לו. אבל ככל שהתאמצתי יותר, נעצרו המילים בפני, והוא יצא מגומגומות. הוא לחץ את ידי וחזר על בקשתו: "אנא, המשך!" אימצתי קולי מכוח לחיצת ידו והמשכתי לקרוא את מלות פרשת נסיון העקידה הקדום: "ויאמר אליו: אברהם! ויאמר הנני! ויאמר: קח-נא את בנך, את יחידך, אשר אהבת, את יצחק..." כך מלה מלה, ללא טעמים ונגינה קראתי בפניו את פרשת נסיון-העקידה. הוא החזיק בידי, לוחץ אותה, ומידו עבר לתוכי הד ממה שמתחולל בנפשו. ולא ידעתי מי תומך במי...

כאשר סיימתי קריאת הפרשה. קרא אברהם את הברכות שלאחר-הקריאה ושב אל מקומו. לאחר התפילה לויתי אותו אל ביתו. חברים יצאו לטייל טיול של שבת. ילדים שיחקו על הדשאים. שתקנו. השתיקה היתה טעונה במילים הכבדות של סיפור נסיון-העקידה הקדום, ובמעשה העקידה של ימינו.

הסיפור הקדום הרחוק הוא באור חדש, קרוב מופלא ואיום במעמד קריאת פרשת-העקידה בפני האיש שלא זכה לשמוע קריאת, "אל תשלח!..." ולא הוצע לו איל לאחז-בסבך להקריבו תחת בנו. ועמד בנסיון. ומעבר לו.

אברהם אדרת

ציור של ילדים / נתן יונתן

אז תבל היתה כמו שהילדים צירוה
חרציות של זהב
שמשות קטנות של ילדוטי
לב מאהב

סוסי הלבן רעה בדשא
דבורים ארו דבש
ילדים לכדו פרפרים ברשת

ותבל כמו שהילדים צירוה
למעלה לבן של רוח
מתחת לרוח — שמים פרחים אדמה
חיות שרשים מים
למטה בהם קו.
מה רואים אחריו ?
שוב מתחילה הרוח
שמים פרחים אדמה
חרציות של זהב
אחר-כך קיץ
אחר-כך סתו.
אחר-כך ... אבא, נגמר לי הדף.

בן עשר היה יצחקלה כשהייתי למחנכת קבוצתו. היתה זו מה שנקרא בלשון המורים „כתה קשה" ועבור מורה צעירה ומתחילה — כזו שהייתי אז — לא כל שכן. אף פעם אי אפשר היה לצפות אילו תעלולים והמצאות יביא עמו יום הלמודים הבא, וכל בקר ובקר מחדש היה עבורי בחינת זנוק לים רוגש.

יצחקלה, בלי שום ספק, בלט בחריגתו בכתה זו. היתה לו חזות בוגרת ורצינית יותר. משהו מיושב מאד, שוה נפש לכאורה, ומאופק מאד היה בו. אינני יכולה לזכור אותו יוצא מגדרו — אם משום התלהבות ואם משום רגז. מסתכל היה בהנאה של מבוגר על מעשי הפרחחות של חבריו, ובשמץ של רחמנות — עלי המורה... מעולם לא להוט היה להשביע רצון המבוגרים, אך באותה מדה לא התאמץ להראות חברה'מן המרגיז את המורים. כמי שמצוי מעבר לתעלולי הילדות נראה היה לי כבר אז.

המפתיע היה בכך, שעם כל זאת היה יצחקלה אחד מהחברה. רצינות זו שלו, „בסדרנקיות" לא נזקפו אף פעם לחובתו. להיפך — היה משהו מן ההערצה והרגשת הסמכות ביחס אליו. תמיד הפליא אותי מחדש בדרך בה הצליח, עם שהיה כל כך אחר, להיות בכל זאת בתווך.

עוד יותר הפתיע אותי יחסם של הוריו אליו. למרות שבן יחיד היה, אף פעם לא נהגו בו בחרדה ובפנוק מיוחד. לא היה טיול או מחנה שמנעו ממנו ולא ניסו להרחיקו מקושי וממאמץ. יצחקלה לא גדל „כבן יחיד" והעובדה שמאוחר יותר מצא עצמו ביחידה קרבית, לא היה בה כדי להפתיע.

הדרך בה גדלו הוריו של יצחקלה אותו ודאי היא שיצקה בו את התשתית הבריאה שעשתה אותו ללוחם אמיץ, והיא שהעניקה לו ילדות עשירה ומאושרת. ואולי יש בכך שמץ כלשהו לנחומים.

אביבה אופז

כאשר היית פה

כאשר היית פה / זלדה

כאשר היית פה
ומבטך החום מגן עלי
ומחשבותינו נוגעות
פתע
כנף אל כנף.

כאשר היית עמדי
בתוך הדברים החולפים
היו הקירות בני-בית קשישים
שספרו מעשיות עתיקות
בערב
כאשר שתינו תה.

עכשו הקירות אינם מחסה
הם הסתגרו בשתיקתם
ולא ישגיחו בנפלי
עכשו הקירות סיד ומלט
יסוד זר
חמר לא עונה כמות.

מיכל : חוליות) — אנחנו מכירים את יצחקי מאז שגאולה הביאה אותו למשק בפעם הראשונה. בערב שבת ישבנו כל החברה. יצחקי ישב באחת הפינות כשאנחנו בוחנים אותו. הוא עבר אצלנו מבחן רציני... אני זוכרת, שאחרי הערב הזה, אמרתי : „כמה שהבחור הזה שקט“.

לאט לאט הוא היה בא יותר למשק והתחלנו להכירו. ראינו שהשקט שלו לא היה מבישנות, אלא מין רצינות שכזו. הוא לא פטפט סתם, ובטח שלא „עשה רוח“.

ברגע שהחליט לעבור לחוליות, הוא עשה זאת בכל כולו, והפך להיות די מרכזי בינינו. הוא אירגן לכל המשק פיק-ניק בחצי האי. זה היה פיקניק מוצלח מאין כמוהו — היה מאורגן מ־א' עד ת'. הוא ממש גילה לנו, ילידי המ־קום, את האי הנפלא הזה, שהרבה שנים לא השתמשו בו לפיקניקים המוניים כאלה.

כשאני נזכרת ביצחקי, התמונות הברורות ביותר העולות לפני הן המפגשים שלנו בבית התינוקות. כל שבת בצהריים, היה יצחקי בא להאכיל את ענת. ואחרי שעברה את הגיל בו מאכילים תינוק מצהרים, היה בא לשחק איתה. הרבה פעמים שאלתי אותו האם איננו עייף בגלל שהוא מקדיש

את שעות מנוחתו למשחק עם התינוקות ותמיד היה עונה לי : „בשביל הילדה הזאת אני אף פעם לא עייף“.

היה יושב, משחק איתה בשקט כזה, תמיד טען שהוא רוצה שהיא תכיר אותו יותר. כשהתכוונו גאולה ויצחקי ללכת לשדה-בוקר, זמן קצר לפני המלחמה, אמרתי לו : „יצחקי, אז אתם הולכים?“ והוא ענה לי : „אני מוכרח ללכת — הילדות לא מכירות אותי, אני מוכרח להכיר אותן, הן צריכות לדעת שאני אבא שלהן“. אבל אני זוכרת שהיה בא, וענת היתה רצה אליו, היא כן הכירה אותו.

אורה (עמיעד) — פעם פגשתי אותו באוטובוס סיפר לי שהולך להולד לו תוספת. שאלתי אותו : „נו, ואתה מת-רגש?“ תשובתו היתה : „לא, ברור לי שהוא או היא תהיה מוצלחת בדיוק כמו הראשונה“ אז שאלתי אותו : „מה, היא כל כך מוצלחת?“ אז הוא אמר : תראי, אם יש לה אבא כמוני אין שום סיבה שהיא לא תהיה כל כך מוצלחת“.

אבל זאת אף פעם לא היתה שחצנות. זאת היתה מין הערת אגב של גאולה פנימית.

יהודית אפרת: (חוליות) — בקשר למקום איפה לחיות אני זוכרת שעות נולדה, נסעתי איתו לבקר את גאולה בצפת. ודברנו על זה שהם לא יודעים איפה להיות. אז הוא אמר לי: „את יודעת, סך הכל בחור תמיד מסתדר מצוין. אם לאשה טוב בקבוץ שלה, אז אני אעבור לקבוץ שלה ויהיה לשנינו טוב“.

רינה (חוליות) — היה לו משהו שאף אחד פה לא הזכיר, היה לו חוש הומור נהדר. הדבר שהכי אהב היה „הגשש החיזור“, זה היה מדביק אותו לגמרי: כל שבת בצהרים — „פק“ל“ בגלי צה“ל.

עוד תכונה בולטת אצל יצחקי היתה שאצלו הכל היה צריך להיות „פרפקט“. הוא היה בעל נהדר. עשה לבית המון דברים. הוא וגאולה עשו ארון מאוד יפה, ונדנדה. יש לזכור שיצחקי כמעט ולא היה בבית.

ההחלטה ללמוד במקום שהוא כל כך מרוחק מהבית — אינני יודעת אם הרבה היו יכולים לעמוד בה. ובמשך כל הלימודים שלו, ילדה גאולה פעמים, וזה באמת נורא קשה, וגאולה גם למדה... אחד הדברים שהיו מאוד חשובים ליצחקי היו למודי הגרפיקה של גאולה.

אני חושבת שיצחקי היה טוב מאוד ב„לדחוף“, הוא ניסה להתעניין בגרפיקה, אף על פי שזה היה רחוק ממנו. יצחקי היה מאוד בעל יוזמה. הדלת בגנון תמיד נפתחה אז יצחקי סידר סידור כזה שאפשר לפתוח גם מבפנים וגם מבחוץ.

יונתן (אילת השחר) — בתור תלמיד בבית-הספר היה שקדן, חרוץ וגם שקט מאוד. למעשה, אף פעם לא הרגישו שהוא עובד על השעורים. מה שאני זוכר זאת הדאגה שלו להורים שלו. היתה להם גינה והוא טיפל בה...

אסתר (אילת השחר) — כשעשינו תעודת-בגרות נתנו לנו ללמוד חודש ולעבוד חודש. די הרבה עבדנו לבד ושעות על גבי שעות. ליצחקל'ה היה זמן לכל.

עמיחי (אילת השחר) — יצא לי לגור עם יצחקי כמה שנים. כשהיו מכבים את האורות, אני לעולם לא הספקתי להכין את השעורים, וגם לא היה לי ראש לזה, אבל יצחקי היה תמיד מכין את השעורים כאילו שזה יצא לו מתוך השרוול מסודר יפה ונקי.

במתמטיקה בד"כ הייתי משתדל לשבת קרוב אליו, כי ידעתי שבצורה אחרת יהיה לי קשה לעבור את השעה הזאת.

יהושע פוגל (חוליות) — כאשר התחיל לעבוד בבית-חרושת ראינו כמה קוים אופייניים לו: מידת מסירות, כושר ביצוע נדיר ממש.

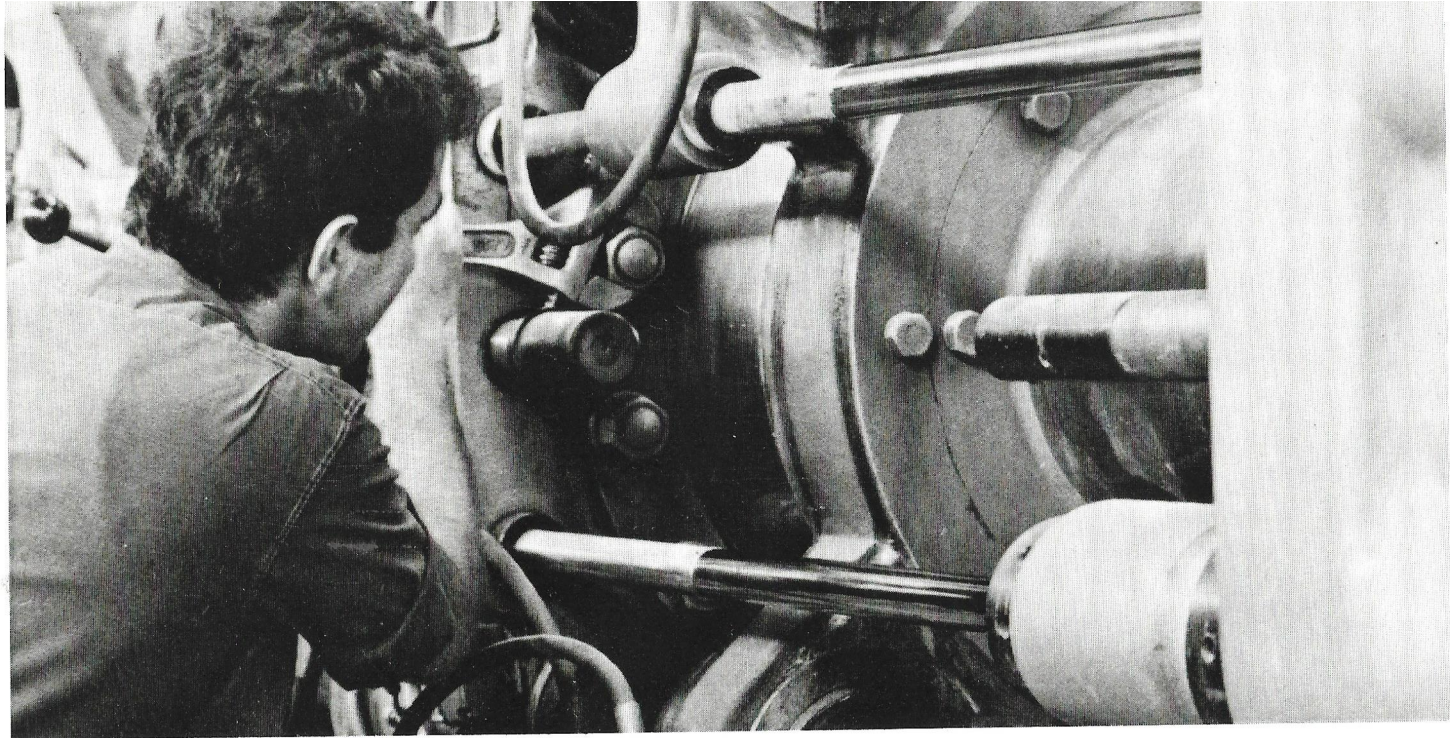
כאשר עמדנו לדון בהתחלת הלמודים שלו היתה לי שיחה איתו שאלתי אותו: מה בעצם נותן לו לחשוב שמלבד הידים הטובות שיש לו ההנדסה היא ממש המקצוע שבו הוא רוצה? הוא הסביר לי שקודם כל יש פה היקף עבודה מכנית מאד. ואני חושב שזו הפעם הראשונה והפעם היחידה שהוא הצביע על משהו שעליו היה גאה.

הוא אמר לי: „אתה יודע, מלבד זה אני עברתי את המבדקים לחיל האוויר והייתי שם תקופה מסוימת, בד"כ זה מראה על איזו שהיא אינטלגנציה על איזה שהוא כושר שמבטיח שאוכל לעמוד בלימודים”.

דוד (מפקד) — נודע לי שהוא מתכוון ללמוד הנדסת יצור. שאלתי אותו מדוע? הוא קצת חייך ואמר: „יש מפעל במשק, צריך קצת לחדש אותו ולהכניס שיטות חדשות

ככה הרגשנו — יצחקי ילך ללמוד ויחזור ונוכל לעשות שם דברים גדולים ביחד.

מפגש אחר היו משחקי הכדורסל. יצחקי, כידוע, אהב מאד ספורט. אבל היה לו קונפליקט נוראי לא רצה לשחק נגד אילת-השחר. לנו היה מצב די דחוק בשחקנים, ויצחקי היה שחקן מהשורה הראשונה.

אמרנו לו: „יצחקי, פה אתה מוכרח לשחק, מילא, באילת אל תשחק, אבל פה אין ברירה“. הוא נכנע, התחיל לשחק והמשחק התחמם עד שברגע מסוים אחד משחקני אילת נכנס בו קצת חריף, זה זעזע את יצחקי קשות. הוא יצא החוצה, ואי אפשר היה להחזירו למשחק.

אורה (עמיעד) — בכתה שלנו, האופי השולט בה היה של גיל הנעורים — קצת פחזני, ומי שלא עשה רעש והראה את עצמו לפני הבנות בכל הזדמנות חגיגית ולא חגיגית לא בלט.

יצאתי עם יצחקי לאיזה טיול עם ילדים, ואני זוכרת

ומחשבות חדשות“. בפעם הבאה כשראיתי אותו, הוא סיפר לי שהוא כבר לומד. שאלתי: הנדסת יצור? אז הוא אמר: „לא! הנדסת מכונות“.

אמרתי לו: „אה, מה קרה?“

אמר: „תראה, ככה המשק החליט, שלחו מישהו אחר ללמוד הנדסת יצור, אז אני לומד הנדסת מכונות“.

רפי (חוליות) — המפגש שלי עם יצחקי במפעל היה קצר מאד. כי יצחקי בדיוק היה לפני יציאתו ללמודים ואני בדיוק חזרתי מהלמודים שלי. בתקופה הקצרה הזאת, ביוזמתו הברוכה, הספקנו לעשות שם בעצם מהפכה בשטח היצור. עד אז היה בלגן נוראי בעיקר באחסון של חומרי גלם, מוצרים מוגמרים מחסן של כלי עבודה — בלגן נוראי.

ותוך תקופה קצרה, תוך שלושה שבועות בערך עבדנו שם ביחד. עד שהוא הלך ללמוד. ופתאום ראינו שיש המון מקום.

שהוא בא להחליף איזה בחור אחר שלא הצליח להשתלט עליהם. אז יצחקי אמר: תשמעי, זה לא רציני הענין הזה אני אגיד להם מילה אחת, ויהיה פה שקט. חבל לריב". ואני זוכרת שבשקט נפשי כזה היה מעיר איזה הערה קצת צינית שהיתה מתאימה בול למקום, — הספיקה שם בדיוק כדי להשליט סדר. הוא נתן אוירה טובה כזאת... לא הכל בצעקות וצרחות. אלא הערות שקטות, הכניס אוירה ממש טובה.

בטיול לסיני —

רינה (חוליות) — ליצחקי היה נורא חשוב המורל של החברה חשוב היה לו שהחבר'ה יהיו מבסוטים, לכן תמיד היה לו מורל. כשכולם היו עיפים מדי להכין ארוחת ערב אחרי יום הליכה מיגע, ארגן הוא את הענינים והכין ארוחה חמה לכולם. הוא תמיד ראה מה שקורה לאחרים, ודאג לאחרים ופחות לעצמו.

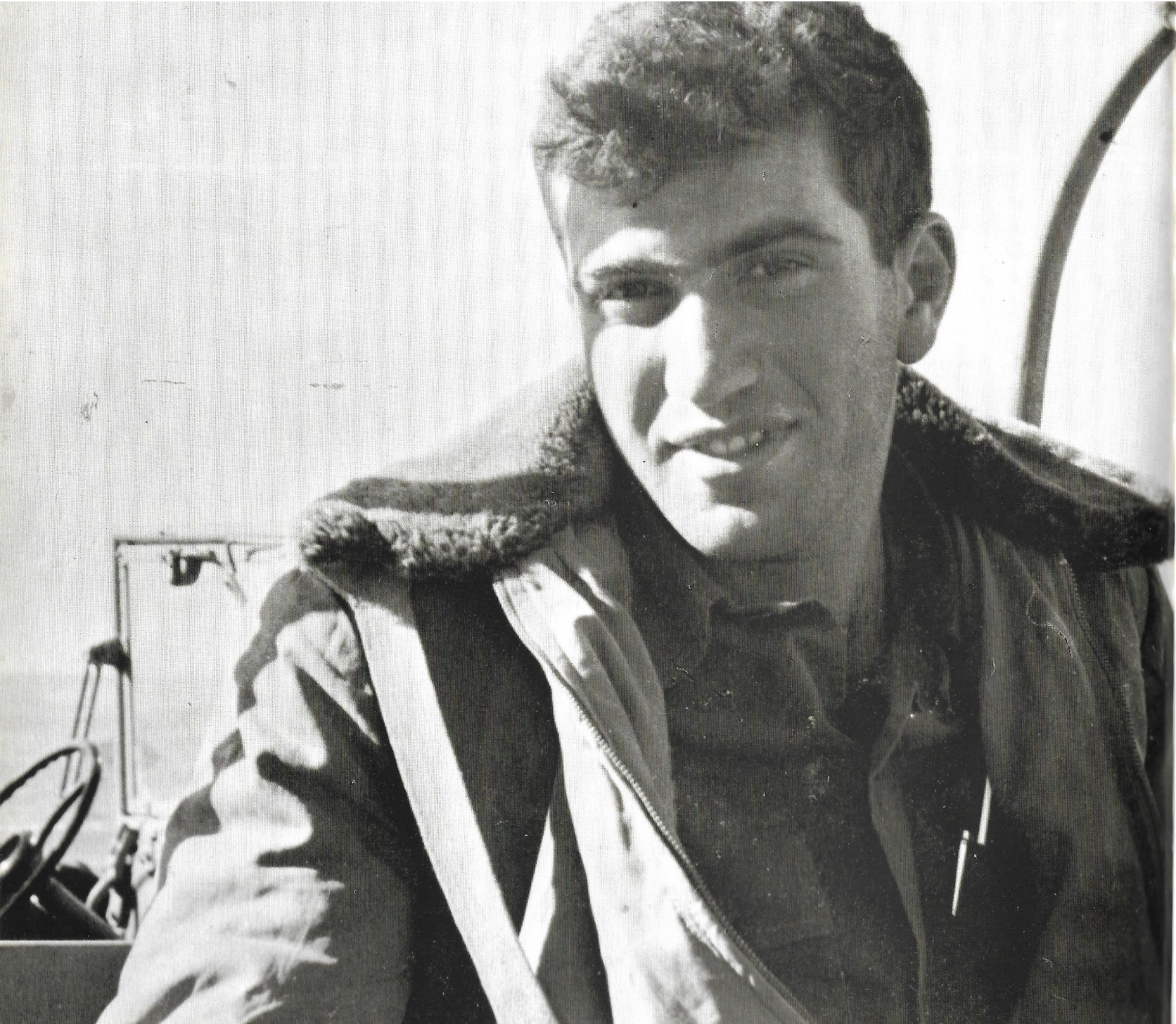
יצחק פ. (חוליות) — בקשר לטיול לסיני, בערב כשמגיעים למקום מסוים וכולם עיפים ורצוצים צריך להכין את המאהל ללינת לילה. הראשון שישב על הגג תמיד היה יצחקי. ובבוקר אותה תמונה, בלי תור שלי-שלך, זה היה אופי.

רפי (חוליות) — פעם אחת הוא הרים קול על אחד העובדים במפעל, ואחרי כן ישר פרץ בצחוק. דני (מהגדוד) — לא, הוא לא יכול היה להרים קול, הוא ניסה לצעוק עלינו ואנחנו יותר מבוגרים ממנו והוא לא הצליח.

מנחם (אילת השחר) — אצל יצחק לא היו עליות, לא היו ירידות. הוא לא השתתף אתנו בכל מיני תעלולים. הוא היה רציני. בשבילנו השתתפות שלו באיזה תעלול היתה גיבוי נהדר. — בשביל המצפון זה היה נהדר.

אסתר (אילת השחר) — לפעמים קצת קינאו בו אני חו" שבת, לא רק בגלל הצד של הלימודים, אלא אצלו הכל הלך חלק... נורא כבדנו אותו.

נערי / נתן יונתן

אהוב שלי
לאן הלך, לאן
כענן מאיר של בקר.
שם בין החולות לים
קם בלב הדומיה של נערי
חלום עצוב של יפי
וחיור שלא יחלף לי לעולם.

אהוב שלי
האור והצללים
בטללים כוכב הערב.
החיור שלו, המר
הכאב שלא נגמר לי, נערי,
חלום עצוב של יפי
וחיור שלא יחלף לי לעולם.

אהוב שלי
לבכי אין מלים —
צאלים בודד ברוח.
שאוכל, כמו עפר,
לעטף באהבה את נערי
חלום עצוב של יפי
וחיור שלא יחלף לי לעולם.

לגאולה היקרה הרבה שלום!

כל סופר המכבד את עצמו נוהג לפתוח את ספרו במוטו מסוים המבטא את הרעיון הכללי. גם לי יש מעין דבר כזה. ליבי אתך וגופי כאן, דומה למה שכתב פעם איזה יהודי בספרד.

השבוע עבר והגיעו יום ששי—שבת ועמהם הרחצה והמנוחה. השבוע שעבר עלינו היה מהקשים שהתנסיתי בהם אי פעם. האמונים נמשכו עד שתיים ואפילו עד ארבע לפנות בוקר כשההשכמה ליום החדש בשעה חמש ושלושים. לזאת יש להוסיף את הקור העז והגשמים ומתקבלת תמונה לגמרי לא מעודדת. נותרו לנו עוד כיומיים אשר יעברו איך-שהו ואז נחזור לציביליזציה.

מכאן עליך להבין את נושא המכתבים. האמיני כי בנושא זה הוצאתי את המקסימום האפשרי.

אתמול הגיע הדאר מהבסיס והביא עימו עבורי יבול מבורך של שלושה מכתבים ממך ושתי חבילות אחת מההורים ואחת מועדת הקשר. כך שנוצרו התנאים הדרושים לקיומי בשדה במשך השבת גם הרוחני וגם החומרי. הקימונו אוהל להגנה מפני הקור והרוח המשתוללת. הטרנזיסטור גם הוא מוסיף לשמחה כך שחסרה רק את להשלמת האידיליה.

חברי שהיה אתמול בשדה בוקר פגש את שלומי שמסר את מכתבך. שלומי הוסיף כמה מילים על המעטפה משום שרצה להיות בטוח שאבין את הקשר. את כותבת שבבסיס קר. גאולה, חבל שאין בידי לנחמך בנידון משום שבנושא זה עדין לא חוברו מילים בשפה העברית, לגבי הקור השורר באיזור. קשה לי למנות את שכבות הבגדים הנמצאים עלי ולמרות הכל ישנם אברים אשר בשעות מסוימות של הלילה מאבדים את הקשר עם היחידה הנקראת גוף. לא פעם צינתי לעצמי שבבית אחתום על תנור צמוד ואגרור אותו לאשר אלך.

ככל שמרבה לחשוב בנושא חשבני שהגיע הזמן שנהיה מעט יחד בשבת הבאה עלינו לטובה. את תהיי קצינה בצה"ל ובתור שכזאת משוחררת לביתך. ועבדך הנאמן יהיה משוחרר בהתאם לתכנית, אולם רצוי שעל כך נחליט בע"פ בפגישה הקרובה. רצוי שתהיה לך דעה בענין עד אז.

אסים בתקוה שמכתבי זה הארוך יגיע אליך לפני כותבו כנ"ל לגבי הנשיקה ששולח בסיומו.

להתראות ממני יצחק שלך.

2.8.69

שלום חברה יקרה שלי !

השבת הולכת ומסתימת, הפעם עברה די מהר זאת משום כמה ענינים שהתרחשו היום.

איך שאני מוריד את נעלי, הבוקר ונשכב על המיטה לנוח מעמל הלילה מקבל טלפון מאשיות נכבדה מאור אצלינו. העמדנו את כל העסק על הרגלים, בסביבה רדפו אחר כמה לא יהודים ולא ידידים ביותר ואנו שלחנו מתנות אל אחינו למקצוע שמעבר לנהר הגדול. ציפור שעברה באויר לחשה לנו שהעסק הצליח ולידידים נגרמו מספר נזקים שלא יתקנו לעולם. רואה גולי, לא נותנים לי לחשוב עליך ומעסיקים את מחשבותי בענינים לא רצינים כאלו.

מקוה שראשוני מכתבי כבר החלו להגיע אליך בהמוניהם כך שלא יהיה לך פתחון פה לומר שלא כותב, שלא חושב, שלא מספר על עצמי ושלא עימר בהבטחתי. בנתיים גולי שלום. מחכה למכתביך. המשיכי להחזיק מעמד משום שכמו שאומרים העורף מחזק את ידי החזית.

הרבה נשיקות

מיצחקי

31.10.70

שלום לך יקרה!

הפרידה הינה דבר קשה מאוד באם הדבר קשה עבורך, הינה קשה מאוד עבורי.
במצב שכזה אני נזכר בקורס הקצינים בסדרות הארוכות ובאחת מהם שהיתי
מטושטש לחלוטין ולא מייץ...
ובכן כרגע המצב הוא כזה, נמצאים כאן יומים והדבר נראה לי כשבועים לפחות,
יום שבת תקועים באמצע המדבר הענקי ומחכים ליום שיעבור, שישרף ומצפים
לשבוע ימים חדש.

מקוה שקבלת את הגלויה שנשלחה מהרצליה ומזכיר שהד.צ. הינו ג/2435. בשבוע
הקרוב הבא עלינו לטובה לא נראה לי שיהיה זמן רב למכתבים, קריאה או אפילו
לימודים. את מצבינו שבוע מאוחר יותר קשה לי לצפות כרגע. כך שבנתים שעורי
האנגלית יכולים להשאר בידך.

אני מבין שביום שני מקסימום את מושכת לכוון חיפה ועד לסוף השבוע לא תהיי
בבית. באם עדין לא אחלתי לך הצלחה הרי מאמין בך ומאחל הצלחה מלאה בשתי
הבחינות (מחזיק לך עצבעות באותם ימים).

היום עבר עלינו בקריאה ומנוחה ושמיעת מוסיקה ואפילו בכתיבת מכתבים (שלא
תחשביני לילד רע כתבתי אפילו להורים).

סך הכל חי בתקוה שכל זה יעבור בשלום ונוכל כולנו לחזור הביתה במהרה. לא כל
כך בא לי כרגע לעשות את השרות הזה, מרגיש שעבר זמן קצר מדי בין השרות
הצבאי לבין המילואים האלה לא ניתן לי מספיק זמן להרגיש מהי הרגשה ביתית.
רציתי לחיות זמן מה לדיך לפני שהולך לדבר שכזה. מה שברור לי כרגע שכשגומר
את העסק פה לוקח מיד את החפצים ומצפין אליך.

בינתיים הרבה שלום

ונשיקות חמודתי

ולהתראות

מיצחקי

7.11.70

שלום לך ילדתי!

שבת נוספת עוברת עלינו בחוסר עשיה ובשלוה מופלאה, לפעמים חוסר המעש הזה משגע אותי לחלוטין. אתמול תפשתי כאן מקלחת לאחר זמן רב שלא באו מים לגופי. הדבר התבצע בצורה הבאה — כל אדם קבל הקצבה של פח מים חמים ובעזרת קופסת שמורים שפך אותם על גופו. המקלחת הזו נתנה לי אורך נשימה לעוד כמה זמן.

כפי שקוראים ושומעים נשמרת הפסקת האש בקו אולם אין זה הסכם חתום כך שאי-הבהירות וחוסר הידע גדולים, וגם זו סיבה טובה לקבל מעט עצבים. מנסים להעביר את הזמן ע"י קריאה של עתונים או ספרוני מתח. שינה, מעט עבודה ומשחקים מועטים. העצבנות הינה מנת חלקו של הרוב וחלקם באים ומספרים לי על הכסף שהפסידו או יכלו לעשות במקום המילואים הללו. כל אדם וצרותיו הוא — רק עלי להיות החזק חסר הצרות והדאגות (ספרי להם שגם לי יש כאילו). יש לי הרושם שיכולה לכתוב לי על שעורי האנגלית משום שכרגע ובעתיד הנראה לעין הזמן יהיה רב, רצוי גם שתשלחי לי את התרגילים. מבין שער עתה לא היית בכושר כתיבה מלא כך שמכתבים מועטים הגיעו עד עכשיו יש לך עוד ימים רבים להוכיח את יכולתך המופלאה בנושא. שלא תחשבי אותי לציני גולי, סה"כ המכתבים עוזרים מאוד להרים את המורל.

אז בינתיים הרבה שלום,

המוזן נשיקות

להתראות מיצחקי

2.2.71

גולי שלי

מה שלומך ילדונת ומה נשמע בבית. כרגע שעת אחר צהרים יושב באוהל וכותב.
דברים רבים ממה שמתרחש פה אסור להעלות על הכתב כך שהיה עליך להסתפק
בנשמע בעתונות או ברדיו. עובדים קשה מאוד, מורגש מעט מתח וכולם מצפים
לתגובת המצרים ב-5 או מאוחר יותר.
מבחינה מורלית קל לי הפעם יותר ראשית משום שהתפקיד הינו מלא תוכן וממלא
את הזמן כך שזמן פנוי כמעט ואין. ישנו מעט מאוד זמן למחשבות רחוקות על בית,
חברה ושאר הדברים שמתקשרים בזה. שנית הצוות שעמו עובד יותר טוב ועמו
מרגיש בנוח.
מסיבות רבות מתחיל להתיאש מאויבנו שיהפכו פעם לידידינו, נראה לי שהמצב
הרבה יותר מסובך והבדלי השקפות בין הצדדים לא יובילו לשלום. כללית מסתבר
שהמצרים אינם מעוניינים בשלום והשאלה היא מה רצונם בכלל.
לקראת שינה מסים את המכתב המרתוני הזה. סוגר יום נוסף ומיד קופץ לתוך
השק לחטוף כמה שעות שינה.
היום לא קבלתי מכתב ולא היתה הזדמנות לצלצל כך שמעט עצוב על הנשמה.
בינתיים בתחרות ביני לבין הקצין השני על מכתבים 2:3 לטובתו.

אז גולי המון המון שלום ונשיקות

וזהו זה עד לפעם הבאה

שלך יצחקי

איש איש ושמו / נתן יונתן

אנחנו שעברנו לפנות ערב
בין המדבר והשמים הדולקים
הוארנו פתע נגה שמש מאחרת.
אז כל הרך והרופס ככלי יוצר באש התך
וכשנשוב כעיר ומתים אל חיק עפר ועלטה
ולנפשו הנוגה לא יותר אף צליל קטן —

אז חרסינו ידברו
עם הרוחות עם המטר
נישן בצלע הרכסים בערוצים העמקים
איש איש ושמו —
שבורים וחזקים.

מיכל (חוליות) — אני זוכרת בשבת הזאת, כשהתחילה המלחמה, הוא הופיע פה בערב. הוא הופיע במקלט. ובנסיון להרגעה הוא אמר לי: „אל תדאגי, זה עסק קצר מאוד — תוך כמה ימים ספורים אנחנו גומרים איתם“. אני חושבת שהשוק הזה היכה את כולנו, כשה לא הלך תוך כמה ימים ספורים. למחרת אמרתי לו: „מה זה, יצחקי, את התותחנים לא צריך?“
הוא אמר: „אני לא דואג“.

רעיה (חוליות) — אני זוכרת שהוא דוקא דאג. כל מי שפגש אותו שאל: „מה זה יצחקי. עוד לא קראו לך?“
אני זוכרת כמה הוא שמח והוקל לו כשהגיע הטלפון.
אני זוכרת תמונה אחרונה שבה הוא עומד על יד המזכירות ומחכה לרכב, וכולנו עוד חשבנו שזה שום דבר. ככה, בחיך, הוא נסע...

דוד (המפקד) — לאחר שיצאנו מצריפין, ביום ראשון בלילה, כשכל הגדוד היה בדרך צפונה, אני התעכבתי קצת, אני זוכר ליד אחת הסוללות. התקשרתי בקשר עם הסוללה שבראשה נסע איציק.

אני נסעתי אח"כ והחלטתי לחכות לו בצומת גולני. חיכיתי לו. אחרי שעה בערך הוא הופיע. שאלתי אותו „מה נשמע?“

הוא — „הכל בסדר!“

אני — „שמעת חדשות?“

הוא — „כן, אבל אני לא מקשיב“.

הוא — „תראה, הכל מה שמספרים זה לא נכון, בטח כבר עברו להתקפות נגד". השוק שהוא קבל, ושכולנו קיבלנו, היה ביום שני ב-4.00 בבוקר כשהגענו לראש-פינה ואז עמד הרס"ר בפניה לכפר-הנשיא. והפנה את כל הגדוד פנימה לתוך המשק. התפרסנו שם קרוב מאוד לבתים — בשדה. ולא תפסנו מה קרה פה, מה פתאום מכאן יורים מתוך כפר הנשיא, למעשה, זאת היתה העמדה הראשונה שלנו במלחמה. הוא מכל הדבר הזה לא יכול היה להרגע, ואני זוכר, ביום שני בערב, כשהתחלנו כבר לתפוס... הוא אמר לי: „זה מה שנקרא להלחם מהבית".

היתה פעם אחת במשך המלחמה הזאת, שראיתי אותו נרגש מאוד. זה היה כאשר ביום החמישי של המלחמה, היינו לפני חושניה בציר הנפט בכיוון לעין זיוון, קשה לתאר את התמונה שהיתה שם. אני חושב שיכולנו להקיף במבט לפחות כ-250 כלי רכב משוריינים, טנקים שרופים וחל"מים. זה היה בית קברות אחד גדול ענקי. כשהגענו לנפח עמדו כמה טנקים שרופים שלנו, לא כמה אלא כמה עשרות. מול הגדרות עמדו כמה טנקים שלהם, אבל על יד הנפח עמדו צנטוריונים שלנו — שרופים. היה טנק שצריח שלו שכב בכניסה. הוא היה נרגש מאוד מכל המראה הזה. אני זוכר שאנחנו נפגשנו, והוא שאל אותי: „ראית מה שהלך פה?" ושתק!

שנינו שתקנו. אח"כ התקרבונו לאחד החל"מים והיה ריח טרי של שרוף מה-חל"מים. הוא לא התבטא, הוא שתק אבל הרגישו עליו את האי שקט שפעם בו. והיה עוד איזה מקרה.

ביחידה השכנה אלינו התפוצץ התותח. הרופא שלנו רץ להושיט עזרה. וגם בסוללה האחרת רצו אנשים לעזור. איציק עמד כולו מזועזע מהמעשה הזה. פתאום שמענו את הצפירות של האמבולנס. היו הרבה נפגעים בצוות התותח. הוא אמר: „זהו. זה לא משחק ילדים" עם חיוך כאילו לגביו זה לא כלום. אבל הוא התרגש מאוד.

עמדה שישבנו בה הרבה זמן, היתה עמדה ליד עין זיוון. ולמעשה שם כלינו את כל שארית התחמושת שהיתה לנו, נשארנו יום יומים בלי לעשות כלום היו שמועות שאנחנו חוזרים למרכז הארץ ועוברים הסבה לכלים אחרים.

היתה אפשרות שנקבל כלים בעלי טווח רציני, וזה היה צריך להבטיח שיעבירו אותנו לגולן או לסיני. ואילו אפשרות אחרת היתה, שנקבל כלי שלל לטווח קצר מאוד, ואז נצטרך להיות בבקעה. כשאיציק שמע את שתי האפשרויות האלה אמר: „אם נקבל את הכלים האלה ונצטרך להיות בבקעה, אז אני עוזב. לא יהיה לי פה מה לעשות, בדברים כאלה אני לא הולך לשחק". זאת היתה התגובה שלו. אני חייכתי ולא הגבתי עליה.

בעין זיוון גם ירו עלינו באחד הימים. ונפלו פגזים בערך 300 מ' מהסוללה. וכמה מהחיילים נתקפו שם בפחד. זה התבטא בריצה למרחקים, או ריצה לאחור מתוך כוונה, אולי, למצוא אבן גלעז או משהו כזה. אני זוכר שהלכתי לדבר איתם. איציק נשאר על החל"מ, ואח"כ שאל אותי: „תגיד לי, מי היו החבר'ה האלה שברחו?" ספרתי לו. אז הוא אמר: „נו מילא, זאת פעם ראשונה, בפעם השניה כבר יתנהגו אחרת".

ניסיתי, רגע מסוים, לעמוד בצד ולהסתכל איך משפיע עליו הדבר הזה של פגזים בשטח. האם יש משהו שמשנה את הקול, שמשפיע על המיתרים שלו —

שום דבר. הקול שלו לפני הפגז והפגז הנגדי שנפל, היה בדיוק זהה לקול שאחרי הפגז, שום דבר לא השתנה, המשיך לקבל את הפקודות מלמעלה דרך הקשר, לתרגם אותן לשפת התותחנים, ולהעביר אותן כאילו שום דבר לא קרה.

נחום (מהגדוד) — איציק היה בעל יוזמה רבה. היינו צריכים לירות בצידוד רחב כל הזמן, פעם כדור לשם ופעם כדור לשם. היינו בתותחים נגררים... היינו עיפים. אז הוא בא עם רעיון לחבר שרשרת למשאית, וככה לסובב את התותח. זה תפס, אח"כ בכל התותחנים כשיטה בדוקה.

דוד (המפקד) — אגב כשאתה אומר: היינו עיפים", אני זוכר, תמיד את איציק עומד על הזחל"מ ונותן פקודות. לפי אופי הקרב הוא הפעיל תמיד בנפרד, כל אחד מ-4 הקנים, על מטרה אחרת. פעם אמרתי לו: "איציק תתחלף עם הקצין השני". אז הוא ענה: — "עזוב, אני לא עייף". אמרתי לו: "אולי בכל זאת, אתה לא יכול לדעת: הרי לא רואים באופק הפסקת אש ולא ברור מתי יגמר הקרב, שמור על הכוחות". הוא לא אמר כלום, והמשיך בשלו.

דוד (המפקד) — בלילה הראשון, כשנכנסנו לעמדה הראשונה שלנו בתוך המוב"לעת היה איציק צריך לפרוס את הקנים, ואני יצאתי עם כמה משאיות וחילים להעמיס תחמושת שלל. כשחזרתי בלילה מאוחר, הוא אמר לי: — אתה יודע, יורים פה בשטח. נפלו פה כמה פגזים. — והחילים חופרים? — שאלתי.

— כן — ענה.

— ומה איתנו? — שאלתי.

הוא אמר: "עזוב, בלאו הכי לא קורה שום דבר בד"כ. אבל מה, דוגמה אישית צריך לתת".

התחלנו לחפור.

השוחה שלי היתה מרוחקת מהשוחה שלו, בערך ארבעה מטר. כעבור זמן, לאחר איזה חודשים, יצא לי פעמיים לחזור לאותה עמדה, לאותו מקום. פעם במסגרת של תרגיל, ופעם שניה כדי לאסוף ציוד שנשאר. תמיד הלכתי לשוחה, לראות מה נשאר ממנה והיא באמת השתמרה.

מהעמדה הזאת עברנו לעמדה אחרת, שלגביו הפכה להיות גם העמדה האחרונה. באותו מקום, אני זוכר את היום האחרון שלו בבוקר. (אני חזרתי מאוחר בלילה, למעשה — הסוללה כבר ישנה). כשקמתי בבוקר ראיתי את איציק חופף את הראש.

שאלתי אותו — "מה קרה?"

הוא ענה — "אתה יודע, אני כבר מזוהם ומסריח, לא התרחצתי נראה לי כבר שנה. החלטתי להתקלח היום".

הוריד חולצה, חפף את הראש, התגלח, התקלח היה נקי למשעי. אמרתי: "אני הולך בעקבותיו". ועשיתי כמוהו.

כמה דקות לאחר מכן הופיע המג"ד ואמר: "נו, זאת סוללה נקיה פה, רואים כבר שכולם התרחצו".

דני (מהגדוד) — בתותחנים נורא חשוב שהקע"ת — (קצין עמדת תותחים) נותן את הפקודה בשקט, ואתה יכול לגמור בקלות את העבודה על התותח ולכוון. ואצלו אם היית קצת מאחר בכמה זמן, לא היה צועק, תמיד היתה לו סבלנות וידע להרגיע. בכל זאת, לכמה חילים היתה זו המלחמה הראשונה... ופחדנו... כולנו פחדנו...

...יום לפני שנהרג הופיעו בפעם הראשונה המיגים. עד אז הזהירו אותנו 20 פעם על מיגים. בהתחלה התחבאנו איכשהו, ראינו שלא באים מיגים אז... לא, "שמנו" עליהם.

עד שפעם אחת הזהירו אותנו: מיגים! ואנחנו, כרגיל, לא שמנו — פתאום הגיעו שני מיגים (מיג 17, זה היה).

אנחנו כולנו נזעקנו — מי תפש את קובע הפלדה מי קפץ לשוחה, לבור. והוא, איציק, עלה לזחל"מ כמו פייטר והתחיל לירות לכיוון המיגים...

נחום (מהגדוד) — במקרה של המיגים — היות וזאת היתה פעם ראשונה של התנסות במיגים ואף אחד מאתנו לא התנסה בזה לפני כן התגובה הטבעית של כל אחד היתה לחפש מסתור ולראות אח"כ איפה הם. לפעם הבאה נדע איך להגיב יותר טוב. ההתנסות הראשונה של יצחק היתה בשקט הנפשי המפורסם שלו, שהוא לא רק שלא חיפש מסתור אלא עמד זקוף בזחל"מ.

גלזר (מהגדוד) — באותו לילה שבו צולם הסרט, קבלנו הפגזה די רצינית. הרסיסים היו עפים לכיוונינו, אז נגשתי אליו ושאלתי אותו, "מה עושים?" ענה — "אעשה מה שאני עושה, תכניס את הראש ותלך לשכב" וזה מה שבאמת עשיתי, התחבאתי מאחורי הגלגל של התותח. והצלחנו להעביר את הלילה.

בתותחנים צריכים המון שקט. זו לא בעיה אם צועקים עליך: תירה! אז אתה יורה, "בלינד" וזורק את הפגז ככה — אצלו אף פעם לא בער. ירינו המון אצלו. היו צועקים עליו מלמעלה תן אש! הוא אמר: "מה זה אנחנו לא קפצונים... סבלנות".

11/10/73

תהאבים היקרים שלם!

אני באה אליכם

הבוקר הזה. מניחם לא

מאוד אהבתי בוקר אהבה

מקום שאכלתי הכל

בסדר יותר לא מניחם

אני אליהם.

מקום שיעסך הזה

יזמר בקרב אנכי להפסד

הנני שלם ולהתחיל

מיצח

11/10/73

16/10/73

לילד המון שלום!
סוף סוף היה ואי קלה במיוחד
עבדנו מבוקר עד השעה
הקטנה של הלילה (כח)
ממשיכים היום חבל. לפני
כזה הלילה חפשי ואי עזמי
מביאם לחלום הפנים היו
שחוכים לחלום. חפשי ציניקן
ממ ומהלחם לאי הפלח
הרבה ומה טוב. סוף סוף
מפליין מכלוליה היסטוריה
כוסוין לאי ומקור לכאורה
מלכו בגור. מקור לבגור
הכל בסדר. ציור שלם לפלח
שלם ונליקה יצ

ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי
ויאמר הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה
השה לעולה: ויאמר אברהם אלוהים יראה לו
השה לעולה בני וילכו שניהם יחדיו.

בראשית כ"ב פס' 7-8

18/10/73

קול הנחן שלי!

כפי שאמרת לי פה היום
פלא וואס חב. אזליין אין האס
נבדל משאר הומים שדברו ומחשיבה
קעגנז כבוד. דא לי צו
מאזר שלפדמים דא לי תמלא
אז העליוה המסכה האז וכן
הכחגה המאצח להבכה.
פאר פארש מלא ב' היום
הצגות אמרים אהל האכיל
צוין קעגנז המאצח האז וליחב
מאצח. מקור שמצא של עני
ישפך ושפך מכבולים אה
דגלי אה החברה האז והעיר
מקור מען אה מהבוכים ב'
ואם משהו אה מעצב.
אז שלי וליקח וי'

זה עוד חדש בשבילנו, אני רק בספרים ועתונים שמעתי ככה. רצתי מתוך השוחה ועדין לא ראיתי שום דבר, הכל היה מלא עשן.
...רצתי לכוון הזחל"מ ואז הסתבר שהזחל"מ קיבל פגיעה מאחורה...

דוד (המפקד) — הפרט האחרון, שמשום מה אני זוכר אותו חזק, שהמחיש לי את עצם העלמו, היה ביום השחרור: אנחנו השתחררנו בסוף ינואר, וזה"ל עשה הרבה מאוד מאמצים כדי שהשחרור ילך מהר, וכמה שפחות חילים ישארו לצורך התקפלות. אני זוכר שנקראתי למג"ד והוא אמר לי שתוך שעתיים הוא רוצה דווח שלם מי נשאר ולמה נשאר. נגשתי למחסן ובקשתי את הקבלות, וביניהם היתה גם הקבלה של איציק על כל הציוד שהוא חתום ועל כל מה שנשאר. ואז ידעתי שאיציק ישאר תמיד מגויס. הוא לעולם לא ישתחרר. זה היה אחד הסימנים שהמחישו לי את גודל האסון...

גלזר (מהגדוד) — זה היה בסביבות הצהריים בערך 2.00 בשמחת תורה עשינו הקפות, התפללנו והכל. בדיוק היתה איזה אתנחתא, ואני עוד הערתי את תשומת ליבו לכך שצפונית מאיתנו היה ריכוז אש, נפילות צפופות מאוד. כ-2—3 ק"מ מאתנו.
שאלתי אותו: „מה זה, הם יורים שם ככה סתם לתוך הגבעות, שדה פתוח“.

— ועדין היה החרמון בידי הסורים — אז הוא ענה לי — „תראה זה מה שנקרא אש לעידוד, הם מרכזים את זה ואח"כ מפנים אותה בבת אחת למטרה“. כעבור חצי שעה-שעה, אנחנו עמדנו מאחורי איזה גבעה, וחטפנו ככה צרור ראשון לתוך הגבעה. ישר כולם רצו לתוך השוחות — מה שיותר עמוק ויותר מהר. כולם התפזרו בשטח. אני עם הצוות שלי. אז ראיתי אותו עומד שם בזחל"מ. קשר ישב שם. התחילו לירות לתוך הסוללה, והכל התמלא עשן. פתאום שמעתי: פצועים! חובש!

זכרון מהמלחמה / נתן יונתן

בלילה הים המה. כרינו און אל האדמה,
אולי האויב עלה בספינותיו, אולי הוא שב
טרויה היתה אגדה עקבה מדם וכל אב
רצה לראות בעיניו את הילד החי וחשב;
האויב ברח. נוכל לישן הלילה על החול הרך, להתעורר לאט,
לזוז כמו צדפים הפוכים, בלי פקדה, בלי רמונים דרוכים
ללכת יחפים על שפת המפרץ הצלול, לגלות קונכית
כחלה, לכתב שאנו באים בקרוב.
אבל האויב ידע. טרויה לא היתה אגדה. היה
מי ששב והיה מי שנשאר לשכב ופניו לים.

במלחמת יום הכפורים ברמת הגולן

רעיה ובנות יקרות,

סגן יצחק מרוק, שבפינו — חבריו, מפקדיו ופקודיו — נקרא איציק, נפל ביום שמחת תורה, 18 אוקטובר 1973, כארבעה ק"מ מזרחית לכפר הסורי טורונגיה, שבעה ק"מ מזרחית לקו הסגול.

באותו יום געשה כל הסביבה. מכשירי הקשר לא פסקו מלזמזם ולהעביר פקודות חדשות, מטרות חדשות. כלנו עבדנו בקצב רצחני.

בשעות הצהריים טווחה הסוללה. הפגזים שנפלו במרכז, הצמידו את חייליה לחפירות שנמצאו בשטח. רגעים ספורים לאחר נפילת הפגזים הראשונים שוב בקע קולו של מכשיר הקשר. יצחק קפץ מהחפירה, עלה לזחל"מ ונצמד למכשיר. באותו רגע חודשה ההפגזה. פגז, שפגע ישירות בזחל"מ, מצא אותו שם, ליד מכשיר הקשר וגרם למותו. הוא פונה מיד, אך לרופאים לא נותר אלא לקבע את מותו.

יצחק הגיע אלינו ליחידה לפני ארבע שנים. זאת היתה למעשה יחידתו הראשונה בשרות המ-לואים. מיד התבלט בקור רוחו, בשקט האופיני לו, ברצינותו. כקצין בלט בידיעותיו הבסיסיות והמעמיקות, וכמפקד בכל אותן סגולות שהן נכס למפקדים הטובים: רכישת אמון בלתי מסויג מצד פקודיו ומפקדיו, והרגשת אחריות ללא גבול, דבקות במטרות שהן למעשה השאיפות הנשגבות של עמנו.

לא ננחם, כי אין ביכולתנו.

נתפלל רק, שימצא בנו כח ההתמדה לזכור ולספר עליו, ואז, כשיגיעו הימים ונחליף מדים בבגדי חול, שנוכל לעצור את קצב החיים מדי פעם לרגע קט, ולהעלות את דמותו.

אתן אבדתן רע ואב מסור.

לנו אבד חבר טוב ומפקד נהדר.

יהי זכרו אתנו תמיד.

שלכם

סגן אלוף שמואל ברעם
מפקד היחידה

יצחק הגיע לגדוד יחד איתי כאשר הגדוד שינה את פניו והוסב לכלים הנוכחיים. הרבה לא נזדמן לנו לשרת יחד, אולם בפגישות הספורות שהיו לנו עד למלחמה האחרונה הצליח יצחקי להתחבר על כולם. יצחקי הביא לנו משב רוח רענן של נעורים, של בישנות המלווה בחן רב. עם נפילתו, אבדנו הרבה יותר מקצין בצה"ל — אבדנו חלק חשוב בגדוד, חלק שלא ישכח.

בראון יחזקאל.

נכנסתי לפיקודו של איציק מרוק ז"ל בשנת 1970, בזמן מלחמת ההתשה. והכרתי הראשונה אתו היתה בשעת יציאה לכיוון התעלה. יחסו כלפי פיקודיו היה מאד לבבי ונחמד. גם במלחמה זו היה אותו דבר ונתן בכל אופן לי את העידוד והמרץ. וכל זה עד ההפגזה הגורלית שקטלה אותו.

אבל הוא עדיין קיים, בזכרוני כי אי אפשר לשכוח אותו. תמיד היה עם חיוך על הפנים ושופע בטחון. לצערי זמן קצר הייתי תחת פיקודו וכך הכרתי אותו.

רפי נוראל.

לזכרו של איציק.

ככל, שהזמן עובר, העובדה, שהוא איננו, הופכת להיות אכזרית יותר. כואבת יותר.

בימים הראשונים, לאחר שנעלם מן הנוף האנושי של הסוללה, עוד ניתן היה להכנס להזיות, כאילו עזב לפרק זמן קצר; יצא לחפש, קפץ לסיור מחוץ לשטח הסוללה, ויחזור תוך יום-יומים. אך עם הזמן, ההעדרות הפכה להיות רצופה, ממושכת, ממחישה לכלנו, כי אכן, לעולם לא יחזור.

בקרבנו — אלה, הנפגשים בקביעות פעם בשנה למשך שבועיים-שלשה (בזמנים כתקונם) — היה ידוע כקצין מעולה, מפקד בעל תשתית וערכי יסוד מבוססים, ומעל לכל: חבר לכל אחד מאתנו.

במלחמה האחרונה, התגלה בכל כחו ומאודו. לעתים תמהתי על המקורות הבלתי נדלים, מהם שואב הוא הכוחות, כדי להמשיך ולפקד ללא הרף, ללא מנוחה, מבלי לגלות אף שמץ של רצון להתחלף ולו לרגע קט. בנקל ניתן היה לשמוע את קולו הבוקע ונישא ברמה, — כאשר צריך היה להעביר לצוותי התותחים פקודות אש ולצוות להם על חדשות מן המלחמה.

באחרון לחג הסוכות נפל.

סוללה ב' על חייליה ומפקדיה, שכה אהבה והעריכה אותו, מרכינה את ראשה ב'גון, אך גם בגאווה, על שהיתה לה הזכות להיות נתונה למרותו באחת התקופות הקשות לכולנו.

יצחק יצחק
מה אתיפח ואבכה
אך דמעתי את הכאב
לא תוכל הקהות...
כי מה דמעה לזכרוןך?
ומה בכי בעד דמותך?
חזק היית כפלדה
אך המות אמנם גבר,
ודמותך בזכרוני תצוף...
אזכור את צחוקך ועצב ליבי
ואזכור את קולך וסער דמי
ורבות אצפה אל העבר
כי אך אתמול וכבר,
תם הכל...
אך לא תם, כי בליבי אתה
ועל חזי שמך חתום.
יצחק, יצחק...
ארור אתה הגולן
כי על הרריך רעי נפל
ובדמו ההר השקה.
אל טל אתה וגם לא מטר!
כי בדמו רווית
בכה הגולן צעקו הגבעות
ואף אני אזעק
אללי יצחק!!!

פינטו אברהם.
צבא הגנה לישראל
יחידת דאר צבאי 2435
28 ינואר 1974

יצחקי

— חיוך מבויש ושלוש לבבי בפגישה השבועית על המדרכה
אחרי שבוע לימודים בבאר-שבע הרחוקה...

— העמסת גג הטיולית מדי בוקר, ופריקתו עם ערב
בטיולי סיני, בצנעה אך במסירות ובהתמדה...

— ריקוד "סלו" במועדון: מהסס, מתנצל, כאומר: מה
לי בתוך זה...

— סיבוב עם הבת על האופנים לראות את החמור או
הברוזה או הסוסה...

— נסיון של הרגע האחרון לשכנע שגאולה והבנות
מוכרחות לבוא לשדה-בוקר, כי המרחק מהבית נוראי
ולא יתכן שאבא לא יכיר כמעט את בנותיו...

רסיסי תמונות השמורים עמי מיצחקי.

ועכשיו — לא עוד כל אלו. נגמר! אין! סוף!
יודעים בהגיון שזהו זה, אך הלב ממאן להאמין.
היתכן?

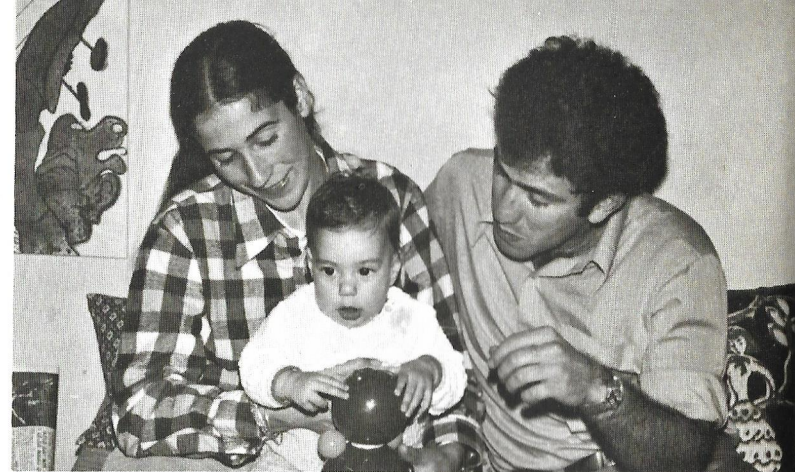
„יצחקי נהרג במלחמה" אומר הבן מהגן, ושלושת המילים
נשמעות בלתי אפשריות. מה ליצחקי ולמלחמה? מה
ליצחקי ולהרג?

וכשמגיעה הידיעה המרה לראשונה, עדיין אומרים: „נפצע
קשה", ורוצים לפרוץ בצעקה — אבל הוא חי ויחיה וזה
העיקר. אך דקות ספורות אח"כ אומר מישחו: „אל תחיו
באשליות", ורוצים לזעוק זה לא נכון! זה לא יתכן!
מדוע דוקא הוא?! אך שומרים על ארשת שלווה כביכול,
וממהרים הביתה לפרוק כאן את הלחץ העצום הזה בחזה.
ונשארים חסרי-אונים ונצמדים לתמונות, זכרונות,
סיפורים. כי מה נותר?...

רותי בן-דרור

אוקטובר 73

יצחק מרוק ז"ל

„...ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק”.

כאן אנחנו היום אתך יצחק נפרדים ממך בדרכך האחרונה. לנו בני כיתתך וחברי קיבוץ אילת-השחר היית כסמל. אינני בא כעת לזרוק מילים לאויר אלא לומר לדמותך את אותן המילים שאתה היית אחד מהן, והן כאילו נוצרו עבורך. בחור שקט וצנוע, מלא יכולת ונחבא אל הכלים. שקדן ומסודר. לכל חבריך היית רע נאמן ולבני כיתתך היית האדם הנבון השקול והרציני. בלמודים המצטיין בכתה ובעבודה, אחראי ומסור למופת. ושוב, מעל כל אלה — הצניעות.

בלכתך לצבא נמנעת מלנצל זכותך כבן יחיד, ופנית ליחידות קרביות. תחילה — קורס טייס, ולאחר מכן — חיל התותחנים בו נפלת.

יצחק — בן להורים מוכי שואה אשר כל ביתם ומשפחתם חרבו עליהם בימי שלטון הנאצים, אשר עברו באיומים שבמחנות הריכוז — שיכלו את בנם יחידם.

לטובה ואברהם — מי אנחנו כי נאמר לכם היום נחמה. הרי חזקים אתם מכולנו ומסמלים יותר מכל את רוחו הבלתי נשברת של עם ישראל בכל הדורות. ובכל זאת אומר, הפעם האבדה היתה שונה, יצחק לא נפל, חסר אוניס לריק, אלא נלחם. נלחם ועשה מעל ומעבר כדי ששוב לא תחזור השואה. הוא נלחם על פתח ביתו עבורכם, ועבור משפחתו.

לגאולה ולילדות, יצחק היה בעל, רע ואב למופת. יהי זכרו לכם לדרך בה תלכו בארץ חופשיה.

זאבי

דברים שנאמרו ליד הקבר.
שדה-נחמיה, 27.8.1974

בתום הקרבות, במקום בו נהרגו 'יצחק והחובש, הקימו חיילי הגדוד גל-עד לזכרם.

קח את בנך
את יחידך אשר אהבת
קח את יצחק.
והעלהו לעולה
על אחד ההרים
במקום אשר אומר אליך...

יצחקי

כבר סתיו. עוד מעט ועברה שנה. בהרים שולט הצבע הצהוב. קוצים, בזלת, חם ויבש. אלו הם ההרים אשר בחר לך האלוהים.

ביום הכיפורים בשנה שעברה טפסתי על ההר לחפש חצבים. היו קוצים, היה חם. והחצבים כאילו לא איכפת להם. כאילו לא שיכים הנה. ניסינו לעקור ולהביא הביתה עם הבצל ולא הצלחנו. לפנות ערב חלקנו, אתה ואני, אוכל למקלטים. המלחמה החלה. היית קצת עצבני, עוד לא קראו לך. אז מה יש, עוד שעה אחת בבית, מה כבר אפשר להפסיד. והלכת.

ירד הרבה גשם השנה. הגשם בא ורחץ את המלחמה מן ההרים.

בימים אלו עוברות ענת שלך ונעה שלי מהגנון לבית שניר. גם הפודינג הצהוב של שבת בצהרים. אתה יודע, ישנם אנשים שחיוכם כאילו חובק את כל העולם. ראיתי אותך מחבק את ענת. עיניה חומות עמוקות ועצובות קצת. היא זוכרת אותך. לפעמים היא אומרת: „אבא־יצחקי“.

לא ברור לי אם אתה עדין מחיך שם למעלה, טוב, חם, חובק. או שזה סתם כך נדמה לי.

מגדילים את המפעל. בונים מחסן ענק. תלו בך הרבה תקוות. חיכינו לך שתחזור מהלימודים. בעצם מחכים לך עד היום. אבל עברה שנה. השלג כיסה את הרמה. אחריו באו הפרחים והכל היה ירוק. היום שוב צהוב. כנראה שמאהבה אפשר להוולד רק פעם אחת. אחרי שמתים, מולידה האהבה רק צער וכאב.

גאולה גיבורה. הבנות גדלות והכל סביבן פורח וטהור ויפה, כפי שהיתה אהבתך אליהן. והיופי הוא יופי כבד וקפוא.

ושוב פורחים החצבים. אתמול הביאו אותך הביתה. אביך קרא קדיש. איזו ארץ היא זו שבה אבות קוראים קדיש אחרי בניהם.

אמנו

ומכל ההרים שבארץ ההיא
תעלה זעקה גדולה:
הנה האש והנה העצים והנהו השה לעולה.
רבונו של עולם המלא רחמים,
אל הנער ידך אל תשלח.
גם אם שבע נחיה ונזקין,
לא נשכח איך הונף הסכין,
לא נשכח את בנך,
את יחידך אשר אהבנו.
לא נשכח
את יצחק.